

Grankulla Marthaförenings exkursion till Hangö 18.5.2026

Strax efter 8 på måndag morgon syntes utanför stadshuset från alla håll anländande marthor för att stiga på Frimans buss till Hangö. Vädret var soligt och lagom varmt. När vi plockat upp några till på vägen, var bussen full, 46 marthor, däribland samtliga manliga medlemmar.

I Hangö möttes vi av Karin Collins, som ställde upp med sin dotter som assistent. Vi åkte först till Kapellhamnen medan vi lyssnade på sommarmusik, med vind och segel från forna tider, för att komma i stämning. Karin Collins skulle föra oss till viktiga platser i Hangös historia, som förekommer i hennes trilogi om livet i Hangö 1939.

Många av oss, som nog besökt Hangö, hade ändå aldrig tidigare varit i Kapellhamnen. Där hade Karin hunnit träffa en 95 årig Hangöbo, då hon förberedde sin första bok. Kurre Nyqvist, som bott i Kapellhamnen hela sitt liv, var 13 år då kriget bröt ut, men han kunde ännu minnas mycket från den tiden och de minnena har Karin vävt in i sin första bok. Stället kallades Riviln (man tror att namnet kom från fornestniskans namn på en uttorkad havsvik).

Kapellhamnen och Riviln

Karin beskriver hur de äldre männen, som inte kallades ut i kriget, blev kvar för att bygga ett bombskydd, som behövdes eftersom invånarna i viken var fattiga och husen saknade källare. Som stöd för händelserna, som hon skildrar i sina böcker, har Karin använt gamla dagstidningar, och hon visade bl.a ett nummer av HBL från 2 december 1939.

Karin Collins berättar om bakgrunden till sin Hangötrilogi och läser ur sin bok

Färden gick sedan vidare till en annan för många obekant plats, Gunnarsstranden med fantastisk utsikt, där många små låga trähus ännu står kvar. Också här var det mindre bemedlade som hade bott i så låga hus, att man bara kunde servera plättar och flundror där. Nu är Gunnarsstranden ett mycket eftertraktat bostadsområde.

Vi åkte sedan längs Långgatan mot Casino. Långgatan var på den tiden mycket viktigare än Esplanaden, som nu är Hangös huvudgata. En av orsakerna var järnvägen, som gick längs gatan och den ammunitionsfabrik, som fanns där och som ryssarna försökte bomba utan att någonsin lyckas. Då Hangöborna måste lämna sina hem försökte man ta så mycket som möjligt med sig för att inte lämna något åt fienden, bl a toalettskålar och korkmattor. Fönsterrutorna slogs sönder. Karin visade oss också neonreklamskylten, som i sista minuten skruvats bort från taket. Den kom sedermera tillbaka. På den stod det ursprungligen *Klubi piristää*, men senare hade tobaksreklamen ändrats till *Kahvi piristää*.

Väl framme vid Casinot, som idag tyvärr står öde, berättade Karin om huvudpersonen Disas festande och dansande där och om charmören Gustav Knorre (vars förebild var teaterchefen Runar Schauman). Karin berättade också om Marthornas aktiva roll, då man förberedde sig för ett eventuellt krig med att tillverka gasmasker, de var bomullspåsar fyllda med kol. Marthorna funderade också på olika sätt att skydda huvudet, vissa använde kastruller, vilket måste ha väckt en viss munterhet trots situationens allvar. Vi tittade också på det fashionabla pensionatet Bellevue (uttalas i Hangö "bellevy") som fortfarande står kvar.

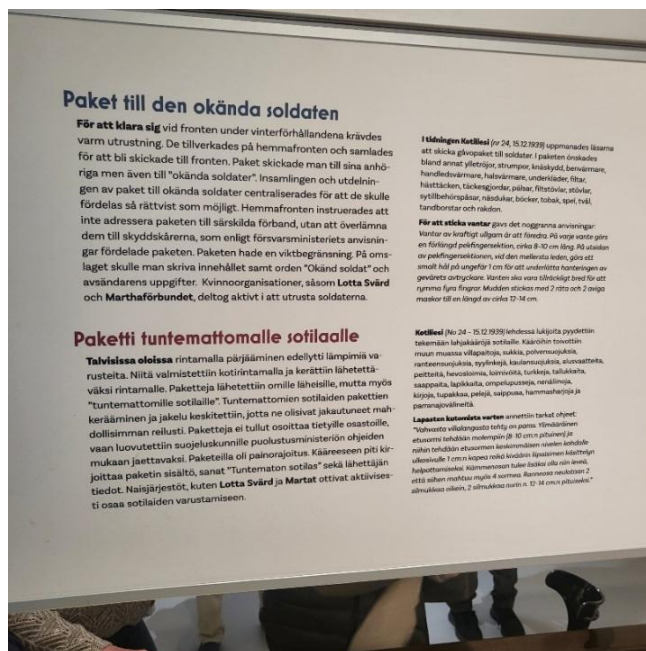
Pensionatet Bellevue

En sista sväng kring kexfabriken och vattentornet, innan vi for till den kända segelbåtshamnen och vårt lunchställe Stranden. Efter en väl tilltagen lunchbuffet var vi klara att lämna Hangö och Karin Collins för vårt nästa huvudmål på exkursionen, Frontmuseet i Lappvik.

Museet, som ännu inte öppnat ordentligt för sommarsäsongen, har i år en specialutställning om Beredskap förr och nu, vilket ju är ett bekant tema för Granimarthorna. Museet har utvidgats och innehåller mycket nytt. Museichef Jörgen Engroos och intendent Josefin Sundberg tog emot oss för ett specialbesök och vi fick en lång och väldigt intressant skildring av kriget, från 1939 tills Hangö återlämnades av ryssarna i december 1941, både från militär och civil synpunkt. Det är helt omöjligt att återkalla detaljer från Jörgens och Josefins presentationer, de förtjänas att upplevas personligen av envar. Som Jörgen Engroos till sist konstaterade: Krig har inga vinnare.

Jörgen Engroos berättar om vad Hangö genomlevde under kriget

Detalj från utställningen i Frontmuseet, som nämner Marthaförbundets insats för att utrusta soldaterna

Som sista programpunkt åkte vi till Villa Kosthåll, där vi bjöds på kaffe med hembakt bulle. En lugn stund att njuta av livets goda i vårens skira grönska efter en händelserik dag, fylld av kontraster och delvis skakande upplevelser.

En prunkande hibiscus på Villa Kosthålls veranda

SH 19.5.2026